KIMIKO

de Lafcadio Hearn

Strada Gheişelor este plină de tradiţii - tragice, comice, melodramatice - fiecare casă are propriile ei amintiri - iar Kimika le ştie pe toate; unele sunt de-a dreptul înspăimântătoare, altele te fac să râzi sau te pun pe gânduri. Povestea primei Kimiko aparţine ultimei categorii. Nu e neapărat cea mai grozavă, dar e una pe care occidentalii ar înţelege-o mai uşor.

Ichi-dai-me Kimiko nu mai există. E doar o amintire. Kimika era destul de tânără când a acceptat-o pe acea Kimiko să-i fie colegă.

„O fată absolut minunată", spune Kimika despre Kimiko. Pentru a deveni cunoscută într-o asemenea meserie, o gheişă trebuie să fie foarte frumoasă sau foarte deşteaptă, iar cele mai renumite au de obicei ambele calităţi, fiind

selectate de la o vârstă fragedă. Profesoara care se ocupă de ele intuieşte aceste calităţi. Până şi cântăreţele din familiile de rând trebuie să arate bine când sunt în floarea vârstei, chiar dacă e vorba doar de acea beauté du diable care a inspirat proverbul conform căruia până şi diavolul e frumos la vârsta de optsprezece ani. Dar Kimiko era mai mult decât frumoasă; întruchipa idealul de frumuseţe, întâlnit poate la una din o sută de mii de femei. Şi era mai mult decât inteligentă: era desăvârşită. Compunea poezii cu versuri alese, făcea splendide aranjamente florale, executa ceremonii ale ceaiului fără cusur, broda, crea mozaic din mătăsuri; pe scurt, avea un bun-gust desăvârşit. Prima sa apariţie în public a făcut furori printre amatorii de senzaţii din Kyoto. Era clar că putea cuceri pe oricine dorea şi că o aştepta o soartă bună.

La fel de clar s-a dovedit, foarte curând, că fusese perfect educată pentru profesia ei. Ştia cum să se comporte în orice situaţie; ştia tot ce ar fi trebuit să ştie: puterea frumuseţii şi slăbiciunea pasiunii; vicleşugurile promisiunilor şi valoarea nepăsării; toată nebunia şi tot răul din inimile bărbaţilor. Prin urmare, Kimiko a greşit rareori şi a vărsat puţine lacrimi. Din când în când, s-a dovedit a fi precum o dorea Kimika - uşor periculoasă. Aşa cum e lampa pentru zburătoarele nocturne; dacă n-ar fi, unele zburătoare ar stinge-o. Misiunea lămpii este de a face vizibile lucrurile plăcute: ea n-are intenţii rele. Kimiko n-avea intenţii rele şi nici prea periculoasă nu era. Părinţii îngrijoraţi au constatat că nu ţinea să intre în vreo familie respectabilă şi nici măcar să se implice în aventuri serioase. Însă nu se arăta prea îndurătoare cu acei tineri care semnau documente cu propriul lor sânge şi cereau unei dansatoare să-şi taie vârful degetului mic de la mâna stângă, în chip de zălog al dragostei eterne. Se purta suficient de rău cu ei ca să-i vindece de nebunie. Câţiva bărbaţi bogaţi care i-au oferit case şi pământuri cu condiţia s-o aibă cu totul, trup şi suflet, au constatat că e de neclintit. Unul s-a dovedit extrem de generos în cumpărarea necondiţionată a libertăţii ei, la un preţ care ar fi îmbogăţit-o pe Kimika; Kimiko i-a fost recunoscătoare -dar a rămas mai departe gheişă. Ştia să refuze cu mult tact, ca să nu trezească ura, şi de nenumărate ori s-a priceput să vindece disperările. Au fost şi excepţii, bineînţeles. Un bătrân, care a socotit că nu are rost să mai trăiască dacă n-o are pe Kimiko doar pentru sine, a invitat-o într-o seară la un banchet şi i-a cerut să bea alcool împreună cu el. Dar Kimika, obişnuită să le citească clienţilor intenţiile pe chip, i-a schimbat băutura cu ceai (având aceeaşi culoare), salvând instinctiv

viaţa preţioasă a fetei - pentru că, zece minute mai târziu, sufletul nenorocitului oaspete pleca singur spre Meido, cu siguranţă dezamăgit... După seara aceea, Kimika a vegheat permanent asupra lui Kimiko, precum o pisică sălbatică ce-şi apără puii.

Pisicuţa a devenit o distinsă fiinţă care-i înnebunea pe bărbaţi - un delir -, una dintre cele mai senzaţionale apariţii ale vremii. Ştiu un prinţ străin care-şi aminteşte numele ei şi care i-a trimis în dar diamante, pe care ea nu le-a purtat niciodată. A primit o mulţime de cadouri de la toţi cei care-şi permiteau luxul să-i intre în graţii; şi fiecare „tânăr poleit cu aur" avea ambiţia să trăiască măcar o singură asemenea zi. Cu toate astea, ea n-a permis nimănui să-şi imagineze că era favoritul şi n-a acceptat nici un fel de promisiuni de dragoste eternă. La orice protest pe această temă, răspundea că-şi cunoaşte bine locul în societate. Nici femeile respectabile n-au vorbit-o vreodată de rău -pentru că numele ei nu figura în nici o poveste de nefericire conjugală. A fost cu-adevărat la locul ei. Cu timpul a devenit şi mai fermecătoare. Şi alte gheişe au devenit celebre, însă nici una n-a reuşit s-o egaleze. Un industriaş a dobândit dreptul exclusiv de a-i folosi poza pe o etichetă, iar acea etichetă a adus o avere uriaşă firmei.

Într-o bună zi, a început să circule zvonul că inima lui Kimiko s-a înmuiat. Îşi luase rămas-bun de la Kimika şi plecase cu cineva în stare să-i cumpere toate chimonourile frumoase pe care şi le dorea, cineva nerăbdător să-i ofere şi poziţie socială, reducând totodată la tăcere bârfele despre trecutul ei îndrăzneţ, cineva care şi-ar fi jertfit viaţa pentru ea de zeci de ori - cineva care, de fapt, era pe jumătate mort de dragoste. Kimika susţinea că un prost încercase să se sinucidă din cauza lui Kimiko, ei i s-a făcut milă de el şi l-a îngrijit, încercând să-l vindece de prostie. Taiko Hideyoshi a spus că pe lume există numai două lucruri de care se teme: prostia şi noaptea întunecată. Lui Kimika îi fusese întotdeauna frică de proşti; şi tocmai un prost i-o furase pe Kimiko. Şi adăuga, printre lacrimi nu lipsite de egoism, că aceea care fusese Kimiko nu se va mai întoarce nicicând la ea; era vorba de o dragoste reciprocă, dăinuind câteva existenţe.

Însă Kimika a avut doar pe jumătate dreptate. A fost foarte ageră; numai că n-a fost în stare niciodată să pătrundă în anumite încăperi secrete din sufletul lui Kimiko. De-ar fi reuşit, ar fi ţipat de uimire.

Între Kimiko şi alte gheişe se punea problema diferenţei de obârşie. Înainte de a-şi lua numele profesional, pe Kimiko o chema Ai. Scris cu ideograme obişnuite, înseamnă „dragoste". Scris cu alte ideograme, cuvântul omofon înseamnă „mâhnire". Povestea lui Ai a fost una de iubire şi de mâhnire totodată.

Fusese crescută frumos. În copilărie urmase o şcoală privată, condusă de un bătrân samurai, unde fetele stăteau pe perne în faţa unor măsuţe înalte de treizeci de centimetri, iar profesorii predau fără să fie plătiţi. În zilele noastre, când profesorii au salarii mai bune decât funcţionarii din serviciul public, nu se mai face atâta carte şi predarea nu mai e la fel de onestă ori de plăcută ca pe timpuri. O servitoare ducea şi aducea întotdeauna copilul de la şcoală, îi căra cărţile, cutia cu unelte de scris, perna pe care stătea în genunchi şi măsuţa.

După aceea, Ai a mers la o şcoală elementară publică. Tocmai apăruseră primele manuale „moderne", cu poveşti traduse din engleză, germană şi franceză despre onoare, datorie şi eroism, alese cu dibăcie şi ilustrate cu nişte poze minuscule de occidentali îmbrăcaţi în costume nemaivăzute aici. Cărţuliile acelea impresionante au devenit acum doar nişte obiecte rare; au fost de mult înlocuite cu compilaţii pretenţioase, editate mai puţin atrăgător. Ai învăţa bine. O dată pe an, la vremea examenelor, un înalt funcţionar vizita şcoala, vorbea cu copiii de parcă erau toţi ai lui şi le mângâia căpşoarele catifelate în timp ce le dădea premiile. Acum e la pensie şi a uitat-o cu siguranţă pe Ai; de fapt, în şcolile de azi nimeni nu mai mângâie fetiţele şi nimeni nu le mai înmânează premii.

Au venit apoi schimbările reconstrucţiei, în urma cărora familiile de rang înalt au intrat într-un con de umbră şi au sărăcit. Ai a trebuit să renunţe la şcoală. A avut de înfruntat nenumărate necazuri, rămânându-i doar mama şi o surioară. Mama

şi Ai se ocupau cu ţesutul, dar cu banii câştigaţi astfel nu-şi puteau asigura traiul. Mai întâi casa şi pământurile, apoi, rând pe rând, lucrurile necesare existenţei de zi cu zi - obiecte moştenite din generaţie în generaţie, bijuterii, veşminte scumpe, vase lăcuite -, toate au trecut pe nimic în mâinile celor care se îmbogăţesc din sărăcia altora şi a căror avere se numeşte Namida no kane, „Banii lacrimilor". Nu nădăjduiau la ajutor din partea celor vii, pentru că majoritatea familiilor de samurai înrudite cu a lor ajunseseră nevoiaşe. Când n-au mai avut ce să vândă, nici măcar cărţuliile lui Ai, au găsit salvarea în cei morţi.

Şi-au amintit că tatăl tatălui lui Ai fusese îngropat cu sabia primită în dar de la un daimyf; şi că monturile de pe teacă erau din aur. Prin urmare, au deschis mormântul, au înlocuit mânerul lucrat cu o iscusinţă rară cu unul obişnuit şi au scos ornamentele de pe teaca lăcuită. Nu au luat şi lama sabiei, în ideea că bravul războinic ar putea avea nevoie de ea. Ai i-a văzut chipul, aşa cum stătea, în poziţie şezândă, în urna de argilă roşiatică ce servea drept sicriu samurailor de rang înalt, îngropaţi după ritualuri străvechi. I-a recunoscut trăsăturile feţei, deşi trecuseră mulţi ani de la înmormântare; părea că îşi dă, cam supărat, consimţământul la ceea ce se făcuse, când i s-a returnat sabia.

Până la urmă, mama lui Ai, prea slăbită şi bolnavă, n-a mai putut lucra la război, iar aurul defunctului a fost cheltuit. Ai i-a spus: „Mamă, ştiu că nu mai rămâne decât un singur lucru. Vinde-mă unei case de dansatoare." Mama a plâns, fără să scoată un cuvânt. Ai a plecat singură, fără să verse o lacrimă.

Şi-a amintit că pe vremuri, când se ţineau banchete în casa tatălui ei şi dansatoarele serveau băutura, o gheişă liberă, pe nume Kimika, o mângâiase deseori. S-a dus direct la ea. „Vreau să mă cumpăraţi, i-a zis, şi vreau mulţi bani." Kimika a râs, a mângâiat-o, i-a dat să mănânce şi i-a ascultat povestea. „Copila mea, nu-ţi pot da bani mulţi pentru că şi eu am foarte puţini. Însă îţi promit că o s-o întreţin pe mama ta. Cred că-i mai bine decât să-i dau mulţi bani pentru tine. Draga mea, mama ta a fost o mare doamnă şi de aceea nici nu se pricepe cum să drămuiască banii. Roag-o pe distinsa ta mamă să semneze înţelegerea că te va

lăsa la mine până împlineşti douăzeci şi patru de ani sau până când reuşeşti să-ţi plăteşti datoria. Banii de care pot dispune acum ţi-i ofer în dar, ca să-i duci acasă."

Ai a devenit astfel gheişă, iar Kimika i-a schimbat numele în Kimiko şi a avut grijă de mama şi de sora ei, aşa cum a promis. Mama a murit însă înainte ca Ai să ajungă renumită, iar surioara ei a fost trimisă la şcoală. Apoi s-au petrecut cele deja relatate.

Tânărul care voia să moară din dragoste pentru o dansatoare ar fi meritat ceva mai bun. Era singur la părinţi, oameni bogaţi şi cu carte, dispuşi la orice sacrificiu - acceptând chiar ideea unei gheişe drept noră. Mai mult, nu le displăcea Kimiko, preţuind dragostea ce o purta fiului lor.

Înainte să plece, Kimiko a participat la nunta surorii ei, Ume, care tocmai absolvise şcoala. Era o fată bună şi drăguţă. Kimiko a aranjat partida, folosindu-se de şiretlicurile pe care le învăţase despre bărbaţi. I-a ales un negustor modest, cinstit, de modă veche, un bărbat care n-ar fi putut face rău nici dacă s-ar fi străduit. Ume nu i-a pus surorii ei nici o întrebare legată de alegerea făcută, care s-a dovedit cu timpul foarte inspirată.

În luna a patra după calendarul lunar, Kimiko a fost condusă în casa care i se pregătise - loc destinat s-o facă să uite cu totul de neplăcerile vieţii - un fel de palat-fermecat, pierdut în liniştea unor imense grădini umbroase şi netulburate, împrejmuite de ziduri înalte. Ar fi trebuit să se simtă aici ca renăscută, graţie faptelor bune, în Horai. Dar primăvara a trecut, a venit vara, iar Kimiko a rămas pur şi simplu Kimiko. Din cauze neştiute, încercase de trei ori să amâne ziua căsătoriei.

În luna a opta, Kimiko a renunţat la subterfugii, expunându-şi motivele blând, dar ferm: „E timpul să-ţi mărturisesc ceea ce am tot ezitat să-ţi spun. Am trăit în iad de dragul mamei care m-a născut şi de dragul surorii mele. Asta ţine de trecut, însă arşiţa focului nu mă slăbeşte o clipă şi nici n-am cum să scap de ea. O femeie ca mine nu merită să intre într-o familie respectabilă -nici să-ţi aducă pe lume un fiu -nici să-şi clădească un cămin... Îngăduie-mi să-ţi spun; căci sunt mult mai înţeleaptă decât tine în cunoaşterea păcatului. Nu accept să fiu soţia ta şi să te pun într-o situaţie jenantă. Îţi sunt doar tovarăşă de viaţă, de distracţie, oaspete de onoare - şi n-o fac pentru daruri. Când nu voi mai fi cu tine - da, fireşte, va veni şi ziua aceea! - o să înţelegi mai bine ce spun. O să-ţi fiu tot dragă, dar nu ca acum - căci asta e nebunie curată. Îţi vei aminti cu siguranţă vorbele mele, rostite din inimă. Şi se va alege o doamnă cu adevărat minunată, care să devină mama copiilor tăi. O să-i văd şi eu; însă nu accept în ruptul capului poziţia de soţie şi nici bucuria unei mame, de care nu voi avea parte niciodată. Dragul meu, sunt doar pasiunea ta - o iluzie, un vis, o umbră ce-ţi trece prin viaţă. Poate că mai târziu o să fiu ceva mai mult pentru tine, dar în nici un caz soţie - nici în existenţa asta, nici în următoarea. Dacă-mi mai ceri asta o dată - plec."

În luna a zecea, fără nici un motiv, Kimiko s-a făcut nevăzută - a dispărut -, pur şi simplu a încetat să existe.

Nimeni n-a aflat unde, cum şi de ce a plecat. N-a văzut-o absolut nimeni, nici măcar în vecinătatea casei pe care a părăsit-o. La început se aşteptau ca ea să se întoarcă foarte curând. N-a luat cu ea absolut nimic din frumoasele şi preţioa-sele-i lucruri: veşminte, podoabe, cadouri - o adevărată avere. Însă au trecut săptămâni fără nici un semn sau vreo vorbă din partea ei şi toată lumea era îngrijorată să nu i se fi întâmplat ceva rău. Au dragat râuri, au căutat prin fântâni. S-au făcut investigaţii prin telegraf şi scrisori. Servitori de încredere au fost trimişi s-o caute. S-a oferit răsplată pentru orice veste - în special lui Kimika, foarte ataşată de fată, care ar fi fost nespus de fericită s-o găsească şi fără nici o recompensă. Dar misterul a rămas mister. Solicitările către autorităţi ar fi fost inutile: fugara nu făcuse vreun rău, nu încălcase legea; şi vasta maşinărie a sistemului poliţienesc imperial nu se punea în mişcare numai pentru capriciul

unui băiat îndrăgostit. Lunile s-au transformat în ani, însă nici Kimika, nici sora mai mică din Kyoto, nimeni din miile de persoane care o cunoscuseră şi o admiraseră pe frumoasa dansatoare n-au mai văzut-o pe Kimiko vreodată.

Dar ceea ce anticipase ea s-a adeverit; căci timpul usucă lacrimile şi ostoieşte aleanul; şi nici măcar în Japonia nu încearcă cineva să moară de două ori pentru aceeaşi deznădejde. Iubitul lui Kimiko a devenit mai înţelept; i s-a găsit ca nevastă o persoană minunată, care i-a dăruit un fiu. Au mai trecut nişte ani şi în casa de basm în care locuise odată Kimiko plutea acum fericirea.

Într-o dimineaţă, la casa aceea a ajuns o călugăriţă ce părea că cerşeşte. Auzind îndemnul budist „Ha-ii! ha-ii!", copilaşul a fugit la poartă. Servitoarea care a adus pomana de orez obişnuită s-a mirat foarte văzând-o pe călugăriţă mângâind copilaşul şi şoptindu-i ceva. Copilul i-a strigat servitoarei: „Lasă-mă pe mine să i-l dau!" Călugăriţa a implorat-o şi ea, ascunzându-şi chipul după borurile largi ale pălăriei: „Fiţi bună şi lăsaţi copilul să-mi dea orezul." Băiatul l-a turnat în bolul călugăriţei-cerşetoare. Femeia i-a mulţumit şi l-a rugat: „Vrei să repeţi cuvintele pe care te-am rugat să i le transmiţi tatălui tău?" Copilaşul a zis pe nerăsuflate: Tată, cineva pe care n-o s-o mai vezi vreodată pe lumea asta zice că se bucură în inima ei că ţi-a cunoscut fiul.

Călugăriţa zâmbi, îl mângâie iarăşi şi plecă repede. Servitoarea rămase locului uimită, pe când copilaşul dădu fuga la tatăl lui ca să-i transmită cuvintele cerşetoarei.

Ochii bărbatului se înceţoşară la auzul cuvintelor şi el plânse, căci el şi numai el ştia cine fusese persoana de la poartă - şi semnificaţia sacrificiului tăinuit.

Se tot gândeşte acum la cele întâmplate, dar nu spune nimănui nimic.

Ştie că distanţa dintre soare şi pământ este mai mică decât aceea dintre el şi femeia care l-a iubit.

Ştie că ar fi zadarnic să întrebe în ce oraş îndepărtat, pe ce străduţe întortocheate fără nume, în ce templu mic şi obscur, cunoscut numai de săracii săracilor, trăieşte ea întunericul în aşteptarea Zorilor aduşi de Lumina Nemărginită - când Chipul Învăţătorului îi va zâmbi - când Vocea Învăţătorului îi va şopti, pe un ton mai mângâietor decât s-a auzit vreodată de pe buzele omeneşti: O, fiica mea întru Lege, ai procedat cum se cuvine; ai înţeles şi ai crezut în marele adevăr; de aceea vin Eu acum să te întâmpin şi să-ţi spun bun venit!

- = 0 = -

Lafcadio Hearn (1850-1904), fiul unui irlandez şi al unei grecoaice, s-a stabilit la 19 ani In SUA, iar mai târziu, în 1890, în Japonia, unde s-a căsătorit şi şi-a petrecut restul vieţii. Aproape mai japonez decât japonezii - să gândească gândurile lor era năzuinţa sa -, Hearn a lăsat în urmă o vastă literatură, cu un rol esenţial în introducerea culturii japoneze în Occident. Antologia Japonia lui Lafcadio Hearn alcătuită de Donald Richie, în curs de publicare la Editura Humanitas în colecţia Nipponica, e prima traducere dintr-un autor rămas, în mod surprinzător, necunoscut cititorilor români. Iată un fragment în avanpremieră din povestirea „Kimiko" .

Angela Hondru